voor zingeving en religie

De Roerom

Jaargang 35 | nr. 10 | juni 2021

Geloofsgemeenschappen op zoek

- Een jaar lang niet samen zingen wat doet dat?

- **Oecumene in Amersfoort onder druk**
'Never waste a good crisis'

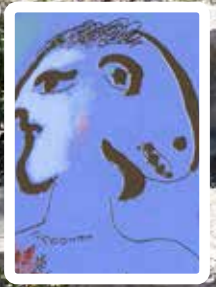

CHAGALL & HEDENDAAGSE KUNSTENAARS

De Roerom
voor zingeving en religie

Uitgever
De Roerom wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van Stichting 'De Roerom', 's-Hertogenbosch. KvK 's-Hertogenbosch S41083196

Redactie
Liesbeth de Moor (hoofdredacteur), Antoinette Bastiaans, Nel Beex-Roos, Vincent Kirkels, Harrie Meelen, Peter van Overbruggen, Pieter Reesink, Wim Weren

Aan dit nummer werkten verder mee:
Gert Bremer, René Peters
Tim Schilling, Rob van der Zwan
Ria Schoenmakers -van Osch,
Bart Verreijt, Ad Wagemakers,
Roel Weerheijm

Mailberichten en kopij voor de redactie
redactie@deroerom.nl

Website: www.deroerom.nl

Abonnementen en adreswijziging:
Stichting De Roerom
Jacob van Maerlantstraat 19
5261 JB 's-Hertogenbosch
Telefoon: (073) 614 75 04
adm@deroerom.nl

De Roerom verschijnt 10 keer per jaar van september t/m juni
Nederland € 37,50, buitenland € 55,-
Bank: IBAN: NL28 ABNA 0264 8199 50

Vormgeving:
Michel Dankers

Productie en distributie:
Ad van Beurden

Foto cover:
Marianne van Overbruggen-Hol

ISSN 921-5468

Euthanasie voor jonge mensen met psychisch lijden?

DOOR **RENÉ PETERS**

Nooit in de geschiedenis-ondanks de pandemie- stond het er zo goed voor als hier en nu. De gemiddelde Nederlander heeft de beschikking over een luxe waarvan niemand honderd jaar geleden zou hebben kunnen dromen. En onze levensverwachting is ongekend hoog. Natuurlijk zijn de verschillen tussen mensen soms schrijnend. Maar gemiddeld hebben we het in de westerse wereld heel goed.
Dat zou je zeggen tenminste. Want tegelijkertijd neemt het aantal mensen met psychische klachten toe. En er schijnt een wachtlijst te zijn voor jonge mensen die euthanasie willen omdat ze het leven überhaupt niet meer zien zitten. Er is geen medische verklaring. We hebben een maatschappelijk probleem. We hebben elkaar wijs gemaakt dat de wereld maakbaar is en succes een keuze. We zijn gaan geloven dat we elkaar niet nodig hebben maar dat het draait om het individu. En dat het antwoord op de vraag wat we aan deze wereld kunnen toevoegen, af te meten is aan de hoeveelheid spullen die je bezit. Aan geld geen gebrek. Maar wel aan zingeving en aan betekenisvolle relaties.

Jonge mensen horen gelukkig te zijn, goed mee te komen op school, veel vrienden te hebben en een mooi en gezond lichaam te hebben. Als je je niet goed voelt dan begeef je je op de 'zorgmarkt' om een oplossing voor je klachten te kopen. Eerst krijg je een diagnose, daarna krijg je pas hulp. Het is een economische wet dat iedere markt zich zal optimaliseren. De zorgmarkt doet dat ook. Het doel van iedere markt is geld verdienen. En dus krijgt een patiënt de maximale hoeveelheid behandelingen. Net zolang tot de financiering stopt. Dan ben je 'uitbehandeld'. Voor wie dan nog angstig, verdrietig of doodmoe is, rest enkel nog euthanasie…
Zo lijkt het tenminste… Steeds meer jonge mensen hopen hun ultieme behandeling te vinden in de levenseindekliniek. Want voor wie is uitbehandeld, is er geen enkel perspectief meer.
Of toch? Wat zou er gebeuren als onze maatschappelijke respons op psychisch lijden niet alleen medisch zou zijn maar zich zou richten op aandacht, relatie, menselijkheid, verbinding, identiteit, betekenis, hoop, optimisme en 'empowerment'? Wat als we daar al onze energie, wetgeving, geld en inzet op zouden richten? Niet alleen binnen de GGZ, maar binnen onze hele samenleving. Corona heeft ons niet geleerd dat de ander ons ziek kan maken. Het heeft ons geleerd dat we zonder de ander ziek worden. Oudere generaties weten dat nog. Maar we zijn vergeten onze kinderen dat te leren. Kan dat alsnog? Het is letterlijk van levensbelang.

René Peters
is docent, Tweede Kamerlid voor het CDA, vader van een dochter. Hij schrijft over wat hem bezig houdt.

Van het bestuur

Het bestuur van Stichting De Roerom laat weten dat het uw trouwe lidmaatschap bijzonder waardeert, heet de nieuwe lezers van het afgelopen jaar welkom en dankt u ook hartelijk voor de extra financiële bijdragen.

Winnaar boek Hella van der Wijst

Is Elisabeth Baron uit Deventer. Gefeliciteerd! Het boek komt naar u toe!

INHOUD

4 Geloofsgemeen-schappen op zoek

Zou ik mijn eigen parochie aanbevelen? **8**

10 Chagall & hedendaagse kunstenaars

Oecumene in Het Brandpunt **16**

9 Samen op pad | Positief door het leven

14 Op vleugels van gezang

17 Recensies

18 UIT KIJK & LUISTER

20 De Thuisreis

21 Kerken aan het werk | Uit de verschillende bladen

22 Berichten van de website | Selectie van www.deroerom.nl

23 Samenleving | 'Breng wat oude kleren mee'

24 Het vuur brandend houden

Juni

Hoofdredacteur
LIESBETH DE MOOR

Na een koud regenachtig voorjaar lijkt de zomer wel aangebroken en het laatste nummer van De Roerom van de 35e jaargang ligt dan ook voor u!
Het hele jaar heeft ook voor ons als redactie in het teken gestaan van de pandemie. We ontmoeten elkaar via mail en ZOOM. Maar sinds een paar dagen gaat het de goede kant op. Voor het eerst is er weer ruimte. Om weer naar het museum te gaan, een terrasje of een voorstelling te bezoeken. Maar vooral om elkaar weer te ontmoeten, iets waar we lang naar uitzagen. We mogen weer met meer mensen een viering in het kerkgebouw bijwonen. De vraag is of iedereen ook de weg terugvindt naar de kerk. Die vraag was trouwens vóór corona al actueel voor veel geloofsgemeenschappen.

Voor ons stond daarom al langer op het lijstje om te kijken hoe het gaat bij de **geloofsgemeenschappen** die op zoek zijn naar nieuwe wegen en mogelijkheden. Volgend seizoen zullen we daar nog meer aandacht voor hebben! In dit nummer leest u over de bezieling en nieuwe aanpak in het Huis van Dominicus in Utrecht en de betrokkenheid in de Antonius in Beweging in Best.

Zou je je eigen parochie aanbevelen? **Tim Schilling** van het Nijmeegse centrum voor parochiespiritualiteit vraagt zich dat af.
In Amersfoort leven er intussen andere vragen en zorgen; de oecumene bij het Brandpunt waar de medewerkers zo trots op zijn staat onder grote druk. **Bart Verreijt** sprak erover met pastor Anna Walsma.
En: wat betekent het voor al die (kerk)koren om ruim **een jaar niet samen te zingen?** Behalve een groot gemis van muziek is de coronatijd voor sommige componisten juist ook een inspiratiebron.

Chagall
Peter van Overbruggen mocht met oud schoolgenoot Joël Cahen, oud-directeur van het Joods Historisch Museum een kijkje nemen in **Museum Krona in Uden** bij de prachtige tentoonstelling over het werk van de Franse kunstenaar Marc Chagall en hedendaagse kunstenaars. Zij staan als migrant met één been midden in de (kunst)wereld van nu en met het andere in hun eigen cultuur en religie. Net als Chagall opereren de kunstenaars op het snijvlak van geloof en ongeloof.
Wij geven u leesstof en suggesties om de zomer aangenaam door te brengen. Deel De Roerom kijk vooral ook op www.deroerom.nl.

Namens de redactie wens ik u een mooie, fijne zomer.
Tot in september!

Reageren: redactie@deroerom.nl

Geloofsgemeenschappen op zoek

De meeste Nederlanders rekenen zich niet tot een religieuze groepering. Even wat cijfers: In 2017 rekende voor het eerst iets minder dan de helft (49%) zich tot een kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering, in 2019 was dat 46%. De katholieken vormen de grootste groep met 20 procent van de bevolking, gevolgd door de protestanten (15 procent) en de moslims (5 procent) 6% kiest een andere gezindte. Het aandeel dat regelmatig een religieuze dienst bijwoont, is geslonken: van 16 procent in 2017 naar 14 procent in 2019. Over het bestaan van God zijn de meningen verdeeld. Zo zegt een op de drie niet in God te geloven, terwijl een kwart dat wel doet. De rest weet niet of God bestaat, twijfelt hierover of gelooft in een hogere macht. In tal van geloofsgemeenschappen in Nederland zijn mensen actief op zoek naar nieuwe wegen. Dit vraagt veel creativiteit van parochies, gemeenten en leefgemeenschappen. Hoe kun je een vitale gemeenschap blijven of worden? Hoe kun je mensen ruimte bieden om Gods liefde te ervaren? In De Roerom geven we twee voorbeelden van geloofsgemeenschappen die actief zijn. De Dominicuskerk in Utrecht en de Antonius in Beweging in Best.

DOOR
HARRIE MEELEN

Antonius in Beweging in Best

De Antonius in Beweging is een geloofsgemeenschap die nieuwe wegen zoekt en bewandelt. Op 7 april 2013 werd het kerkbestuur ontslagen, de pastores op non-actief gesteld en de kerk moest verlaten worden. Eerder was besloten dat de Antoniusparochie moest fuseren met de overige parochies in Best, Oirschot en "De Beerzen".
De Antoniusparochie, een levende gemeenschap met fantastische pastores, goed bezochte vieringen en financieel gezond nam daar geen genoegen mee. De Antoniuskerk stond op de lijst van te sluiten kerken en het bestuur besloot niet mee te werken aan de fusie, met ontslag dus als gevolg. Wat klonk als nederlaag werd gezien als een uitdaging om te laten zien dat het bisdom met deze sluiting op de verkeerde weg was. Zingend is men op die dag op weg gegaan. Een week later vond de eerste zondagviering van de nieuwe gemeenschap plaats op de speelplaats van een nabij gelegen basisschool: de aula en gymzaal waren te klein om de toegestroomde groep gelovigen te huisvesten. Een week later konden zij terecht in buurthuis Kadans.
Bij de plaatselijke protestantse gemeente huurde de parochie een ruimte, het Kompas, voor kantoorwerk en koffieochtenden. De Kadans werd een vaste stek waar nu al zeven jaar de wekelijkse vieringen plaatsvinden -coronatijd uitgezonderd- . De gemeenschap Antonius in beweging afficheert zich als een echte mensenkerk, zoekend op weg. Een kerk in beweging waar iedereen welkom is en zijn of haar plek kan vinden. De gelovigen vinden het belangrijk ook buiten de zondagsviering het geloof te beleven in de wereld van vandaag om zo in de voetsporen te treden van Jezus van Nazareth. Een grote groep kerkleden is actief om dit idee praktisch handen en voeten te geven. Zo is er hulp bij opvang van vluchtelingen en een Sinterklaasactie voor kinderen in moeilijke omstandigheden. Er zijn mogelijkheden voor spirituele verdieping middels thema-avonden en wandelingen. Dus op allerlei terreinen is er sprake van een levende geloofsgemeenschap. Een participantenraad van kerkleden adviseert het bestuur en is betrokken geweest bij de aanstelling van de onlangs benoemde nieuwe pastor Antoine Geeris.

Coronatijd
Vieringen zijn in deze periode via You Tube te volgen. Wat kan wel, wat kan niet als wij via "vlog-vieringen" ons plots op een heel ander speelveld begeven? Sinds begin dit jaar bezoekt Antoine Geeris, buiten de huisbezoeken om, regelmatig een persoon per werkgroep. Grootste zorg is hoe met elkaar contact te houden. Hoe raakt niemand uit zicht? Inmiddels zijn er belkringen en -waar nodig- huisbezoeken. De pastoraatsgroep vraagt uitdrukkelijk aan iedereen om op elkaar te letten. Er zijn acties als het rondbrengen van paasmandjes, soep aan de deur met Moederdag, appelflappen met Vaderdag, speculaas met Sinterklaas en kerst- en nieuwjaarswensen.

"Je doet je best en wellicht God de rest. We weten niet of het voldoende is," aldus Antoine Geeris. Blijft de vraag: wat na corona? Enerzijds klinkt de vraag naar samen vieren, ontmoeten en koffiedrinken. Anderzijds klinkt ook het geluid dat de betrokkenheid zou kunnen afnemen omdat mensen inspiratie ook elders, bijvoorbeeld via media vinden. Antonius in Beweging, met ruim 300 aangesloten huishoudens gaat voor aandacht en contact en hoopt zo de gemeenschap bij elkaar te houden.

Sacramenten
Met de "officiële" katholieke gemeenschap in Best is er via de raad van kerken moeizaam contact. Nieuwe leden worden gedoopt en er zijn regelmatig huwelijkssluitingen en ziekenzegeningen. Het eerste "Breken en Delen" en een overstapviering van basis- naar voortgezet onderwijs waarbij de Heilige Geest centraal staat, nemen de plek in van Eerste Communie en Vormsel. De relatie met "officiële" sacramenten van de katholieke kerk wordt hierbij goed uitgelegd. ▸

DOOR
LIESBETH DE MOOR

Huis van Dominicus in Utrecht

(voorheen Dominicusparochie)

'Het Huis van Dominicus werkplaats van hoop, zoekt naar manieren om een plaats van geloof en bezieling voor de toekomst vorm te geven.' Theoloog Erik Borgman, voorzitter van bestuur en programmaraad, vertelt in het jaarverslag van 2020: 'Het huis van Dominicus is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, ze worden getroost, bemoedigd, geconfronteerd en uitgedaagd. We zien elkaar als medemens en we zetten ons in om menselijke waardigheid vorm en inhoud te geven. We zoeken samen met alle betrokkenen naar wat kracht en zin geeft in het bestaan. Alle activiteiten drukken de visie uit dat de wereld de plaats is van verbinding met God en van mensen met elkaar.
Het Huis van Dominicus wil op een vernieuwende manier gestalte geven aan het christelijke geloof in een God van liefde en betrokkenheid, de christelijke hoop op het koninkrijk van God en een nieuwe hemel en een nieuwe aarde en de christelijke liefde die zich uitdrukt in omzien naar elkaar. We staan mensen bij in hun dagelijkse zorgen, voor zover zij dat willen of nodig hebben. We willen voor alles kerkelijk present zijn ten behoeve van alle mensen die een plek zoeken waar ze gezien en gehoord worden, verhalen kunnen delen, ervaren dat ze ergens bij horen en kunnen meedoen. De grondslag van het Huis van Dominicus is de dominicaanse spiritualiteit van gebed, studie, gemeenschapsleven en prediking.'

Dominicanen tijdens een viering in de Dominicuskerk

Opbouwwerker
Hermen van Dorp werkt sinds 2019 als opbouwwerker binnen de voormalige Dominicusparochie, die deel uitmaakt van de samenwerkende parochies in Utrecht.
'Toen ik hier voor het eerst kwam zag ik in de kerk -met alle beste bedoelingen- een beweging die, zoals in veel kerken, bezig was zichzelf overeind te houden.
We willen een vitale beweging zijn waarin we omzien naar elkaar; katholiek sociaal denken. Erik Borgman, een van de bekendste katholieke theologen, gaat hier ook voor. Mij verbaasde het dat er nog geen vijf kerkbanken gevuld waren. Dat moet toch anders kunnen, leek me. Inspiratie hebben we bijvoorbeeld gevonden bij de Utrechtse protestantse Jacobigemeente waar de kerk regelmatig vol zit, en waar veel te doen is rondom de vieringen, zoals lezingen etc.
Iedere kerk heeft te maken met afname van het aantal bezoekers. Ik geloof er niet meer zo in dat mensen alleen voor de viering naar de kerk komen. Mensen zijn op zoek naar meer betekenis. Inzet voor de samenleving en contemplatie zijn sleutelwoorden. Een huiskamer, getijdengebed, themabijeenkomsten, aandacht voor stress en burn-out, daar zie ik meer in. We constateren ook een enorme behoefte aan zingeving, spiritualiteit. Deze kerk staat dan wel in een hoogopgeleide buurt, maar ook hier zijn problemen, is er eenzaamheid en zijn mensen zoekende. De kerken zijn vaak leeg maar de wachtkamer van de dokter zit vol.'

Wijk
'De Dominicuskerk ligt midden in de wijk maar oogde donker, weinig uitnodigend, terwijl als je over de drempel bent, er fijne mensen zijn. De grootste supermarkt ligt hier tegenover maar mensen kwamen niet binnen. We hebben extra verlichting aangebracht in de Mariakapel. Deze is nu elke dag open, ook in het weekend. De verruimde opening viel samen met het begin van de coronatijd. Normaal werden er 30 kaarsjes per week opgestoken, de eerste weken in de lockdown waren dat 130 kaarsjes. Mensen lopen gemakkelijker binnen. Ook schrijven ze hun gedachten of intenties op in het Intentieboek. De deur staat nu bijna altijd open.'

Contacten
'Ik ben begonnen met het leggen van contacten in de wijk met ondernemers, wijkorganisaties en heb filmpjes gemaakt van wijkbewoners in het begin van de coronatijd, nog steeds te zien op YouTube. Ook zie je me vaak in en om het gebouw. Sta ik in de tuin te schoffelen, dan komt er iemand een praatje maken. Je bent zichtbaar, dat is belangrijk. Zo zijn er nieuwe vrijwilligers actief geworden.'

Hemelbestormers, jongeren
'We hebben jonge gelovigen en theologen benaderd via de Hogeschool en studentenpastores om in gesprek te gaan over voor hen belangrijke thema's. Fysiek en online. We zijn aan de slag gegaan met het thema stress en burn out en willen

vooral oog hebben voor hoop. Als je met goede authentieke verhalen komt dan schuwen jongeren geen tekst of podcast die wat langer de aandacht vraagt. Maar ook jongeren die minder zin hebben in een lange tekst, zoals laatst twee jonge gasten die na bezoek aan de sportschool hier een kaarsje opstaken. Een van hen vertelde hoe goed hem dat deed.'

Getijden gebeden en inloop voor asielzoekers

'Ik geloof in de monastieke traditie. Al eeuwenlang is er het ritme van het luisteren naar teksten, de gezangen, de stilte tijdens de getijdengebeden. Zoals dat bijvoorbeeld wordt gedaan in Klooster Nieuw Sion in Diepenveen. Na een training en het bezoeken van hun Getijdengebeden is Erik Borgman daar ook mee begonnen. Gewoon gaan lopen en beginnen!
Voor asielzoekers uit het naburige AZC hebben we een inloop-koffie-uur opgezet. Inmiddels hebben we elf vrijwilligers die taalles geven en zo ontmoeten we elkaar. Onlangs organiseerden we voor de tweede keer een iftar-afhaal-maaltijd aan het einde van de ramadan. Binnen no time waren er 150 maaltijden weg. We hebben ondersteuning van diverse fondsen zoals het Kansfonds , Porticus, PCI, particuliere giften en de Dominicanen.'

Zijn jullie daarmee bevoorrecht of kunnen andere geloofs-gemeenschappen er ook iets mee?

'We bouwen het schip terwijl we aan het varen zijn. Ik denk dat dit de kracht is van het Huis van Dominicus. Met ambitie werk maken van wat er op ons pad komt en vanuit de Dominicaanse traditie streven we een goed leven voor allen na. We hopen met gesprekken en ontmoetingen een plek te zijn, op den duur niet alleen voor de wijk, maar ook voor de stad en zelfs daarbuiten.'
De Utrechtse Dominicuskerk is een van de deelnemers in de eerste lichting van het project Space for Grace. ▪

Space for Grace is een programma van Porticus dat zich richt op het vitaliseren van katholieke geloofsgemeenschappen,
Hoe kun je mensen binnen geloofsgemeenschappen ruimte bieden om Gods liefde te ervaren? Het is een zoektocht die vraagt om experimenteren en innoveren. in samenwerking met het Kaski Onderzoekscentrum van de Radboud Universiteit en Firma Hoe Dan Wel. Het vindt gelijktijdig plaats in België en Duitsland. Deelname aan het communityprogramma duurt een jaar en bestaat uit vijf bijeenkomsten met inspiratie, uitwisseling en verdiepende trajecten. Ook bevat het een externe evaluatie & monitoring en een financiële bijdrage aan het project. Er is elk jaar ruimte voor tien projecten. In 2020 is de eerste lichting van start gegaan met een boeiende mix van acht projecten uit het hele land.

Voor informatie en aanmelding nieuwe projecten: spaceforgrace.nl

Uitdelen Iftar-maaltijden
foto: Hermen van Dorp

900 jaar norbertijnen en norbertinessen

'Als de bliksem'

De orde van de norbertijnen bestaat 900 jaar. Speciaal voor dit feestjaar is de overzichtsexpositie 'Als de bliksem. 900 jaar norbertijnen' te zien in Museum Parcum in Heverlee bij Leuven. Via schilderijen, prenten en andere kunstobjecten ontdek je negen eeuwen vol cultuur, religie en zin voor schoonheid. Tegelijk verscheen het een lijvige boek 'Als de bliksem' waarin 45 auteurs 'uit eigen kring' en van buiten de rijke geschiedenis en spiritualiteit van deze orde beschrijven. Daarin een blik in de historie maar ook bijdragen over 'norbertijnen in deze tijd'.

900 jaar norbertijnen

Omstreeks 1100 werd Norbertus getroffen door bliksem. Na een losbandig leven komt hij zo tot inkeer. Enkele jaren later, in 1121, begon hij in Prémontré een nieuwe kloosterorde: de norbertijnen. De daaropvolgende jaren zagen tientallen kloosters en abdijen in Europa het levenslicht, waaronder de Abdij van Park in 1129. In die periode oefende de orde een grote aantrekkingskracht uit. Geleidelijk ontstond een orde van zelfstandige abdijen die leefden volgens de regel van Augustinus. In de negen eeuwen van haar bestaan kende de orde periodes van bloei, maar ook van verval. De expositie onderzoekt de culturele en maatschappelijke erfenis van de norbertijnen en de impact op de vele snijvlakken in de samenleving.

-Tentoonstelling: Abdij van Park Leuven t/m 1 augustus https://www.parcum.be/nl/museum/als-de-bliksem
-Meer over het boek 'Als de Bliksem' norbertijnen en norbertinessen, leest u in De Roerom van september. Kijk op www.deroerom.nl

DOOR
TIM SCHILLING

Zou ik mijn eigen parochie aanbevelen?

Bovenstaande vraag -en ook het antwoord- kunnen inzicht bieden in de levensvatbaarheid van een parochie in de sterke en zwakke kanten. Op basis van een analyse kunnen betrokkenen stappen zetten om de vitaliteit te bevorderen. De vraag wordt urgent, want steeds meer parochies zijn op sterven na dood.

Gezocht wordt naar manieren om de vitaliteit te meten én te bevorderen. Opvallend is dat steeds meer bisdommen, parochies en ook protestantse gemeenten met modellen en meetinstrumenten werken. Bisdom Groningen-Leeuwarden bijvoorbeeld gebruikt een 'parochiemonitor'; bisdom Haarlem-Amsterdam een 'vitaliteitscan'; de PKN Kerk gebruikt de in-Australië-ontwikkelde *Church Life Survey*.
De Canadese priester Fr. James Mallon reikt in zijn boek *Als God Renoveert* ideeën aan voor metingen en op dit moment ontwikkelt het Amerikaanse *Catholic Leadership Institute* een nieuw model en meetinstrument voor parochies. Bij dit laatste ben ik namens mijn werkgever, het Centrum voor Parochiespiritualiteit, betrokken. Maar eenvoudig is het niet. Wat werkt voor een bedrijf is nog niet per se geschikt voor een kerk of geloofsgemeenschap. Inkomen kan een teken zijn van kerkelijke vitaliteit, maar de kerk bestaat niet om aardse schatten te vergaren.

Bezoekersaantallen
Bezoekersaantallen kunnen ook misleidend zijn. Ik denk aan een vriend die altijd op zoek gaat naar de kerk met de meest charismatische voorganger, want daar vind je veel mensen en ook energie. Maar ik heb mijn vragen bij zo'n benadering. Is hier niet sprake van zoeken naar bevestiging van je eigen voorkeur? Moet kerkbezoek ook niet soms 'tegenvallen', prikkelen, om je ook te confronteren met een onaangename (profetische) of andere boodschap? Het blijft in ieder geval nodig dat we op zoek gaan naar groei en bloei in de parochie, niet zozeer omwille van ons eigen plezier -natuurlijk is het fijn als veel mensen ons gezelschap houden in de parochie -maar ook om dienstbaar te zijn aan de vele mensen die op zoek zijn naar hoop en liefde in deze wereld.

Vita: leven
Zelf denk ik bij 'parochiële vitaliteit' aan het Latijnse woord 'vita', dat 'leven' betekent. In het *Johannesevangelie* (10:10) zegt Jezus: "Ik ben gekomen opdat zij leven mogen bezitten, en wel in volheid." Een vitale parochie is een geloofsgemeenschap die levendig en leven-gevend is, met Christus als bron. Maar niet vergetend dat de weg naar leven nog altijd via het kruis loopt.
Parochies die vitaler willen worden, beginnen verstandig door stil te staan bij de eigen verbinding met de Bron. Leven wij echt van wat Jezus ons aanreikt? Zijn we *werkelijk* ranken van de ware Wijnstok, of proberen we liever zelfstandig alles voor elkaar te krijgen? Gebed en geestelijke onderscheiding zijn onmisbare stappen bij parochievernieuwing.

Concreet
En verder? Hoe pak je het concreet aan? Volgens mij is er niks mis met gebruik van modellen en instrumenten uit de academische wereld en het bedrijfsleven, zolang die rekening houden met de intrinsieke geestelijke gedrevenheid van de kerk. Jezus zelf zei dat we mogen leren van de "kinderen van deze wereld" die "handiger te werk gaan dan de kinderen van het licht" (*Lucas* 16:8).
Eerder genoemde Mallon kijkt niet alleen naar het aantal deelnemers van een Alphacursus -kennismakingscursus met het christelijke geloof- maar ook naar het aantal mensen dat doorstroomt naar een ander vormingstraject in de parochie. Naar de dienstbaarheid van mensen vanuit hun geloof, buiten de parochie. Tijdens het beraad van het *Catholic Leadership Institute* werden talloze andere mogelijke indicaties van parochiële vitaliteit genoemd, zoals: het percentage van de begroting dat naar caritas gaat; zichtbare aanwezigheid van de parochie in de omliggende gemeente; het aantal deelnemers aan kleine christelijke gemeenschappen; aanwezigheid van de parochie op de sociale media; gelegenheden van dienstbaarheid. En natuurlijk wordt er ook gekeken naar wat parochianen zelf vinden van hun parochie. Enquêtes laten zien hoe parochianen kijken naar hun eigen parochie en of ze door hun deelname geholpen worden om te groeien in heiligheid. Goede dingen om over na te denken in het Pinksterseizoen. Kom Heilige Geest!

***Dr. Timothy P. Schilling** is stafmedewerker van het Centrum voor Parochiespiritualiteit.*

DOOR
NEL BEEX-ROOS

Samen
positief door het leven

Het **Papageno Huis** in Laren (NH)
foto Wikimedia Commons - Tulp8

Het was een bijzonder gesprek dat Aaltje van Zweden-van Buren had over haar autistische zoon Benjamin. Fijn dat het online kon, jammer dat we er niet live bij konden zijn.

Aaltje
Bibliotheek Dommeldal Geldrop en Stichting Vrienden van de Bieb Heeze-Leende organiseerden onlangs een online presentatie naar aanleiding van het boek "Om wie je bent". Aaltje van Zweden-van Buuren sprak met een psychologe van Kempenhaeghe, kenniscentrum voor epilepsie over haar autistische zoon. In haar boek beschrijft ze ontroerend tegen welke problemen zij is aangelopen met Benjamin. Hij is haar persoonlijke drijfveer om zich in te zetten voor meer erkenning van autisme. Zij is moeder van drie andere kinderen en de vrouw van Jaap van Zweden, chef-dirigent van het New York Philharmonic.

Benjamin
Bij haar derde zwangerschap voelt Aaltje dat er iets niet goed is, maar het duurt nog jaren voor ze te horen krijgen dat Benjamin naast zwakbegaafd ook autistisch is. Een boodschap kan nog zo erg zijn, zekerheid over de inhoud maakt het in ieder geval wat 'lichter'. Het klopt dat Benjamin niet lezen kan, maar hij kent wel de hoofdsteden van alle landen in de wereld van buiten. En gelukkig is hij volgens zijn moeder van nature een vrolijk persoontje. Hij is gevoelig en begaan met anderen. Eigenschappen die hem positief kunnen helpen zich door het leven heen te slaan. Niet alleen een zegen voor hemzelf, ook voor zijn omgeving: zijn moeder leert door hem het leven te accepteren zoals het is.

Papageno Huis
Als in 1996 bij Benjamin de diagnose autisme wordt gesteld, is dat voor Aaltje en haar man Jaap reden om 'Papageno' in het leven te roepen, een stichting die gezinnen met kinderen met autisme de nodige hulp en steun biedt. In 2015 opent het Papageno Huis voor begeleid wonen en werken van jongvolwassenen en voor dagbesteding van jonge mensen. Het Papageno Huis in Laren is geschikt gemaakt voor de bewoners: er zijn kleuren en materialen gebruikt, die vriendelijk zijn, rustgevend en geluiddempend werken. Het ideaal is om in elke provincie zo'n goed aangepast huis op te zetten. Vanzelfsprekend wordt muziek ingezet als therapie: die blijkt een bijzonder gunstige uitwerking te hebben op jonge mensen en kinderen met autisme.

Hélène de Montigny prijs
In 2016 ontvangt Aaltje de prestigieuze Hélène de Montignyprijs voor haar tomeloze inzet om autisme op de kaart te zetten. Vooral het muzikaal kunstproject is van groot belang voor de autisten. Aaltje werkt vanuit de Stichting Papageno met kinderen, jongeren en jongvolwassenen van het Papageno Huis. Maar ze zorgt er ook voor, dat kinderen zonder autisme hieraan deel nemen, samen onder leiding van een kunstenaar en kunstdocenten. Kortom: alle activiteiten eromheen zijn een geweldig succes! Het Papageno Huis is niet meer weg te denken.

Aaltje van Zweden bezoekt sinds het uitkomen van haar boek in oktober 2018 bibliotheken om te vertellen over haar boek en het leven met Benjamin. De laatste bijeenkomsten dus online, zoals hier bij Dommeldal. 'Om wie je bent' Uitgeverij Ambo Anthos. www.stichtingpapageno.nl

CHAGALL & HEDENDAAGSE KUNSTENAARS

tentoonstelling Chagall in museum Krona Uden

Afbeelding: M. Chagall, **Le Sacre Coeur**

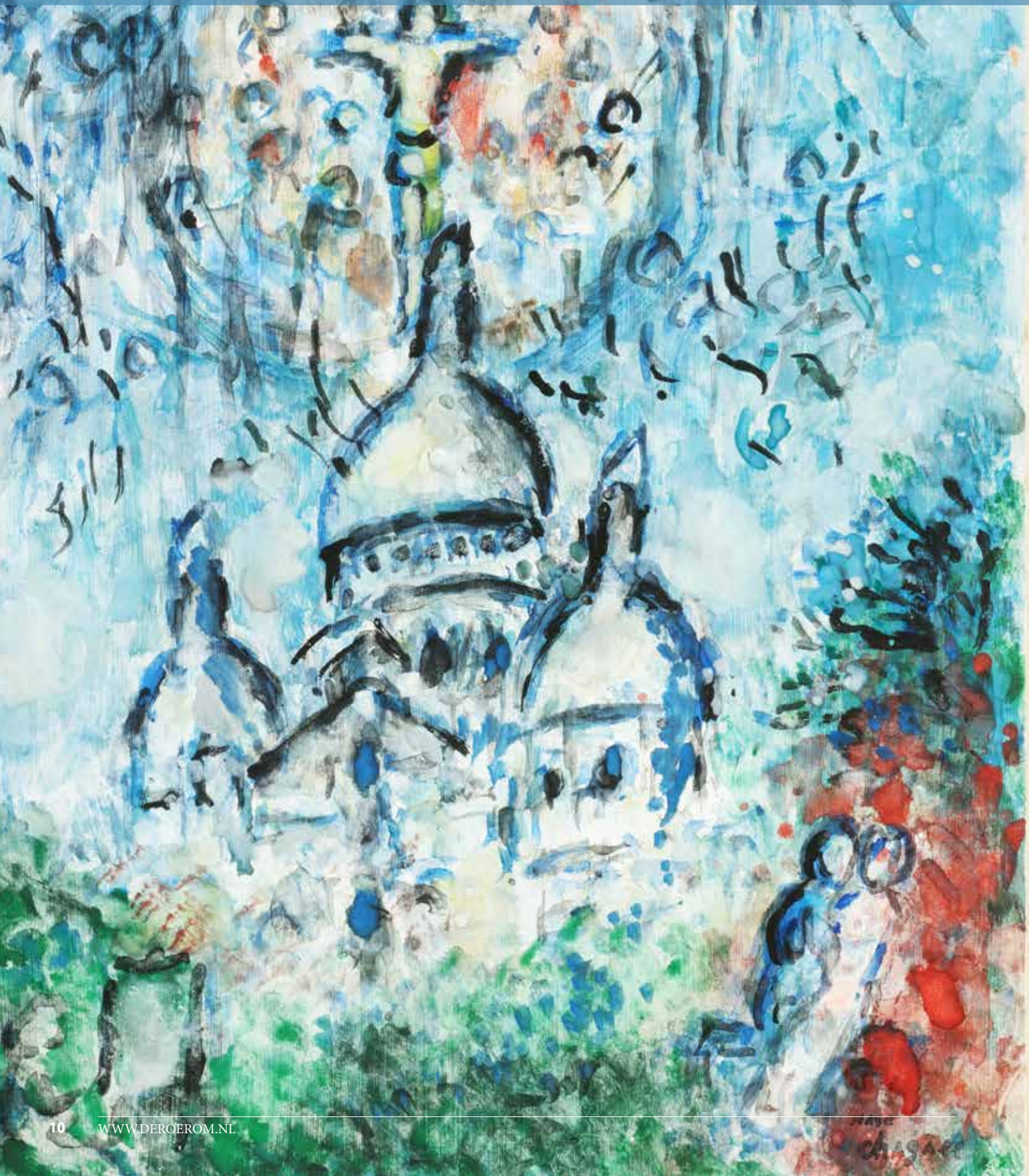

DOOR
PETER VAN OVERBRUGGEN

Vanaf 5 juni kunnen we weer naar een tentoonstelling. Een heel bijzondere is "Tussen werelden: Chagall & hedendaagse kunstenaars" in Museum Krona in Uden. Peter van Overbruggen kreeg van zijn oud-schoolgenoot Joël Cahen, gastcurator van de tentoonstelling, een preview aangeboden.

De tentoonstelling Tussen werelden combineert het werk van de van oorsprong Wit-Russische Marc Chagall met dat van hedendaagse kunstenaars. Hun gemeenschappelijke zoektocht naar identiteit is het centrale thema van deze expositie. Zij staan als migrant met één been midden in de (kunst) wereld van nu en met het andere in hun eigen cultuur en religie. Net als Chagall opereren de kunstenaars op het snijvlak van geloof en ongeloof, liberaal en orthodox, internationaal en lokaal, eigentijds en traditioneel. Een spanningsveld dat wereldwijd voelbaar is en zeker in ons gesecularisseerde land. Nu, ruim 35 jaar na de dood van Chagall, lijken de grenzen weer opnieuw getrokken te worden: tussen culturen en tussen religies. Dit maakt Chagalls (religieuze) kunst en zijn visie op de wereld als vluchteling actueler dan ooit

Ontstaan tentoonstelling
Senior-curator Wouter Prins licht, samen met Joël Cahen -oud directeur van het Joods Historisch Museum- en Ronit Eden de uitgebreide expositie toe. De Israëlisch-Nederlandse Ronit Eden is medeverantwoordelijk voor het ontwerp van de expositie en de keuze van de moderne kunstwerken. Als kunstconsultant en organisator van kunstreizen naar Israël stimuleert zij de belangstelling voor moderne Israëlische kunst. Wouter Prins maakte een van haar reizen mee en samen kwamen ze tot het idee en de opzet van deze expositie met werken van Marc Chagall en hedendaagse kunstenaars.
Wouter Prins: 'Er zijn al vaak tentoonstellingen over Chagall gemaakt. Voor ons is het daarom belangrijk om daarin onderscheidend te zijn. We kennen Chagall vooral als een 'narratieve (=verhalende) en figuratieve' en niet direct als een 'moderne' kunstenaar. Voor het thema van deze expositie combineerden we Chagall, die uit diverse culturen zijn inspiratie haalde, met internationaal bekende kunstenaars. We zien bij hen creatieve technieken, materialen en installaties. De tentoongestelde werken van Chagall zijn afkomstig van het Stedelijk Museum Amsterdam, aangevuld met werken uit het Museum voor Moderne Kunst in Tel Aviv, Mishkan Museum of Ein Harod in Noord-Israël en private collecties.'
Joël Cahen beschouwt het als een eer om deze tentoonstelling juist in Uden mee te mogen inrichten. De door hem bewonderde priester-leraar Willy Knippenberg, toevallig ook onze gemeenschappelijke docent Latijn, stond aan de wieg van dit Udense Museum voor Religieuze Kunst, zoals het toen heette.

Jaren 80
In 1987 organiseerde het Udense museum al de expositie 'Marc Chagall. Etser en lithograaf'.
Cahen: 'De werken waren destijds verzameld door pater Reijers van de Congregatie van de Heilige Familie. Deze docent geschiedenis wilde zijn leerlingen tastbaar en beeldend laten kennismaken met kunsthistorie. Samen met Jan van Roosmalen van kunsthandel Borzo ging Reijers op zoek naar werken van Chagall. Zestig etsen en litho's uit zijn verzameling zijn eerst aan het Joods Historisch Museum uitgeleend en in 2004 dankzij pater Van de Wiel aan het JHM geschonken. En nu dus voor een deel in Uden te zien in deze expositie, die ik ook beschouw als een eerbetoon aan hen beiden.'
Wouter Prins merkt op, dat museum Krona en het naastliggende klooster van de Birgitinessen ook twee verschillende werelden vormen. Een naar binnen gekeerde kloosterwereld naast een museum dat de blik naar buiten richt: 'In de keuze van onze tentoonstellingsthema's blijven we wel altijd zo dicht mogelijk bij onze identiteit, dus met een religieuze insteek. In het voormalige boerderij- en abdijdeel en de ondergrondse nieuwbouw kunnen we de vaste collectie in afwisseling met tijdelijke exposities kwijt. Deze tentoonstelling rond Chagall bestrijkt nu -uitzonderlijk- vrijwel het hele museum.'

Bella, de eerste vrouw van Chagall

'De Boodschapper'

Boodschapper
Het eerste wat we in volle breedte geprojecteerd op de vloer aantreffen is moderne video-art. Ronit Eden: 'De orthodox- joodse kunstenaar Porat Salomon filmt chassidische joden die een plat dak blauw schilderen; de kenmerkende kleur in de Joodse traditie. Ze gaan hun eigen hemel maken en daarop dansen.'

Een tweede video 'De Boodschapper' is een beeldende metafoor voor het moeizame samenleven van Joden en Palestijnen in Israël, wat afgelopen mei door het oplaaiend geweld weer in alle hevigheid duidelijk is geworden. Ronit Eden: 'De Joodse kunstenaar Daniel speelt gitaar terwijl hij op afstand uitkijkt over het Palestijnse dorp Al-Issawiya in Oost-Jeruzalem. Hij raakt in muzikale dialoog met de zang die uit de verte klinkt vanaf een minaret, een oproep tot gebed. Als boodschapper brengt hij ons in contact met politieke en religieuze verdeeldheid van de stad Jeruzalem.'

Rode draad
Natuurlijk vormt het grafische en geschilderde werk van Chagall de rode draad in de expositie. Die volgt de lijnen van zijn leven: hoe hij vanuit zijn geboortestad Vitebsk, via Moskou, Berlijn en Parijs in Amerika terechtkomt. En telkens bouwt hij met een bagage aan beelden en herinneringen een nieuwe wereld op, waaruit hij inspiratie put. In al zijn omzwervingen is Chagall met een eigen herkenbare stijl zichzelf gebleven, soms licht beïnvloed door de stromingen van impressionisme, kubisme en expressionisme. Zijn werk is de verbeelding van droom en werkelijkheid. Onbegrepen in zijn geboorteland, niet gewaardeerd in Frankrijk, als ontaarde kunstenaar beschouwd in Nazi-Duitsland, vluchtte hij naar de VS. Na de oorlog begint voor hem in Frankrijk een nieuwe artistieke fase, met nieuwe technieken: keramiek, lithografie, glas-in-lood en beeldhouwwerk.

Liefde heimwee en geloof
Vrijwel alle thema's van Chagall komen in de expositie voorbij: de liefde voor zijn eerste vrouw Bella en zijn dochter Ida, ballingschap en heimwee naar zijn Russische moederland, het joodse en christelijke geloof, de Bijbel, de natuur en de muziek. Op de expositie hangt een prachtig portret uit 1934 van Bella, Chagall's grote liefde en zijn muze. Uit haar gezicht spreekt naast intens heimwee naar de joodse wereld van haar jeugd -zo lees ik in de boekuitgave bij de expositie- een grote droefheid, alsof ze de dreiging van het nazisme voelt. Toen Bella in 1944 onverwachts stierf tijdens hun verblijf in New York, was Chagall ontroostbaar.

In de geschilderde compositie Le Sacre Coeur (1981) zien we naast het thema van de liefde -voor dochter Ida- en Parijs een bijbels onderwerp dat bij Chagall al vroeg in zijn werk voorkomt: de gekruisigde Jezus. Dit emotionele beeld keert bij hem regelmatig terug als symbool voor het lijden van de joden.
Wouter Prins: 'De beroemde vroege 'White Crucifixion' (1938) uit Chicago konden we niet krijgen, maar door toeval kwamen we in een particuliere collectie deze emotionele voorstelling met een kruisiging uit een latere periode op het spoor. Linksonder zien we Chagall achter zijn schildersezel.'
De unieke tentoonstelling is voor de bezoeker een prachtige reis door het leven en werk van Chagall in combinatie met de krachtige verbeelding van andere kunstenaars.

Voor alle informatie: 'Tussen Werelden' t/m 26 september. Kijk op www.museumkrona.nl

Bij de expositie is een boek verschenen onder de gelijknamige titel: **'Tussen werelden'**. Uitgeverij Berne. Met Nederlandse en Engelstalige teksten en veel afbeeldingen uit de expositie. (€ 19,95)

**met enige gemoedsrust
krijgt de gedachte aan vakantie weer ruimte,
ver weg of dichtbij,
de pandemie bracht herwaardering van natuur en cultuur in eigen land als ongekend alternatief**

foto Ad Wagemakers | tekst Awake21

Missa Corona van Wouter van Belle

DOOR
PETER VAN OVERBRUGGEN

Op vleugels van gezang

De betekenis van een jaar lang niet samen zingen

Kerkgenootschappen hadden tijdens de coronaperiode meer vrijheid dan andere maatschappelijke instellingen, door het recht op vrijheid van godsdienst. Op een paar uitzonderingen na hebben de meeste kerken zich juist streng aan de maatregelen gehouden. Daardoor kon een ding zeker niet: samen zingen, vanwege het hoge risico op besmetting. Wat heeft dat jaar zonder samenzang tot nu toe betekend voor koren, zangers en kerkgangers? En gloort er hoop?

Samen zingen, dat zo verbindend en troostrijk kan zijn in de liturgische vieringen, is al meer dan een jaar onmogelijk in onze kerken. Er komt nu enige versoepeling maar wie had ooit kunnen denken dat we oplossingen moesten verzinnen om als koor en ook als 'kerkvolk' veilig te kunnen zingen? De 'ademtocht' van zangers brengt immers 'aërosolen' in de atmosfeer. Dit bijna poëtisch klinkende woord is een bedreigende boosdoener. De eerste alarmerende berichten kwamen in het voorjaar van 2020, toen zangers van Het Amsterdams Gemengd Koor bij de repetities voor een Johannes Passion besmet bleken te zijn: honderd zieken en vier dodelijke slachtoffers. Vanaf dat moment werd het in de wereld van (kerk)koren nog stiller. We misten en missen dat gevoel van samen klank maken enorm. Veel kerken bedenken in gestreamde uitzendingen creatieve alternatieven: één zanger, soms buiten het beeld van de camera, of virtuele, opgenomen koorzang. Later komen er enkele zangers bij, op ruime afstand van elkaar. Maar nog steeds ontbreekt de ziel, want zingen is meer dan het laten trillen van stembanden en tonen voortbrengen. Zingen is echt verbinding maken, dat al begint in de repetities. Zangers komen op dezelfde golflengte en geven in de liturgie een diepere, spirituele dimensie aan woorden. Teksten op muziek, gezongen uit honderd kelen, krijgen immers letterlijk een andere klankkleur. En vooral: samenzang is pas echt gemeenschap.

Corona is rust

Zangers kennen uit hun muzikale praktijk het teken *fermate* 𝄐 dat aangeeft dat een noot of rust langer aangehouden wordt. Vanwege de kroontjesvorm heet dit teken in het Italiaans ook 'corona' en daarmee krijgt het een heel specifieke bijklank. Maar de zangloze coronatijd is voor sommige componisten ook een inspiratiebron geweest. Zo heeft de Utrechtse organist Wouter van Belle

de Missa Corona (voor één zangstem) geschreven, opgedragen aan de Italiaanse Heilige Corona. Kerkmusicus, dirigent Hans Leenders componeerde Missa in Simplicitate en de Griekse Componiste des Vaderlands Calliope Tsoupaki kreeg de opdracht een Requiem te schrijven voor het kamerkoor Ad Parnassum.

We willen gewoon weer zangstemmen horen, het ritselen van de zangbladen en meegevoerd worden op de vleugels van gezang. Bijvoorbeeld met het 'Lied van het lied', waarmee ik dit artikel besluit. Een compositie uit 2016 ter gelegenheid van het 50-jarig kloosterjubileum van dominicaan, publicist en cantor Henk Jongerius, die zelf honderden liturgische gezangen schreef. Een lied met een rijke inhoud: bijbelse verwijzingen, thema's die in de coronatijd herkenbaar actueel geworden zijn: gevoelens van eenzaamheid, uitvergrote tegenstellingen, het eindige leven. Wat vooral blijft naklinken is de troostrijke en universele zeggingskracht van de muziek, die verder gaat dan de woorden, zelfs over de dood heen.

Le silence Odilon Redon
Foto **Peter van Overbruggen**

Lied van het lied

Er is een woord dat diep in mij gaat leven
er is een stem, die zegt het in mijn oor,
Er is een boek, waarin het staat geschreven,
maar boven alles klinkt een hoge toon.

Refrein:
Lied in mij dat zingt van leven, lied in mij dat vreugde brengt,
lied gedeeld door mij met velen, waarin ik mijzelf herken.

Er is een nacht, van stilte, aardedonker,
er is de nacht van zielsverlatenheid.
Dan is er nog een lied dat wordt gevonden,
een nieuw gezang dat klinkt weer wijd en zijd.

Er is de hoop dat mensen zich verzoenen,
er is de droom van leeuw ligt naast het lam,
het visioen van brood en wijn voldoende,
er is een zingen dat het anders kan.

Er komt de dag dat alles weg zal zinken,
en stilte neemt mijn leven uit de tijd,
dan zal mijn lied nog in mij blijven klinken
met iets erin van tijd en eeuwigheid.

Dank voor het lied dat verder gaat dan woorden,
dank voor de stem die mij gegeven is,
dank voor de klank van noten en akkoorden,
dank voor de zang die mensenleven is.

muziek: Chris van Bruggen
tekst: Michaël Steehouder, neerlandicus en em. hoogleraar communicatie

Lied beluisteren?
https://nsgv.nl/index.php/gregoriusblad/recente-edities-gregoriusblad/471-beluister-recente-opnamen-gb-muziekbijlagen

DOOR
BART VERREIJT

Oecumene in Het Brandpunt, Amersfoort

'Never waste a good crisis'

Het Brandpunt is een oecumenische geloofsgemeenschap in Amersfoort. Katholieken en protestanten trekken samen al dertig jaar op. Onlangs werd bekend dat de parochie Onze Lieve Vrouw van Amersfoort op last van aartsbisschop Eijk alle formele banden met de geloofsgemeenschap moet doorsnijden. Officieel om te bezuinigen. Om personele redenen. En om zich sterker op het vieren van de eucharistie te richten. Binnen de geloofsgemeenschap en in kerkelijk Amersfoort komt dit besluit als een klap voor de oecumene. Landelijk, ook op de website van De Roerom kwamen veel reacties binnen. Bart Verreijt sprak begin juni met dominee en pastor Anna Walsma, lid van het pastorale team.

Een donderslag
'We waren, gezien maatregelen in het verleden en het beleid van het aartsbisdom, intern al wel gewaarschuwd. Toch kwam er een scala aan emoties los op het moment dat de vice-voorzitter van de parochie samen met de pastoor de opdracht van de aartsbisschop bekend maakte. Het werd, op dat moment, in de zondagsviering, ervaren als een donderslag bij heldere hemel. Wij van het pastorale team en het bestuur van de geloofs-gemeenschap zaten als teken van onze verbondenheid op de eerste rij.'

Waarom zo?
'De achtergronden van het besluit zijn rationeel te plaatsen maar je vraagt je af: moet het op deze manier, zonder enig overleg vooraf? Hadden we geen andere wegen kunnen vinden met elkaar? Met alles wat we al die jaren samen hebben opgebouwd?
Mijn katholieke collega Josephine van Pampus wist ons toch een hart onder de riem te steken aan het einde van de viering: "Deze gemeenschap is ons lief, we laten wat we bereikt hebben ons niet uit handen slaan, we gaan door, al weten we nog niet hoe, wat kunnen we doen? …onze motivatie, ons geloof is ongebroken."

Oecumene: een vorm van kerkzijn
'Oecumene is voor ons geen hobby waaraan je naar believen kunt meedoen of niet. Het gaat ons om een manier van kerkzijn waarbinnen mensen vanuit verschillende geloofstradities in de praktijk waarmaken dat zij verbonden zijn in geloof in Jezus Christus. Met respect voor ieders achtergrond en tradities. Zo kerkzijn, dat zit tot in onze haarvaten. We beleven dat door te leren van elkaar, door samen te vieren, te bidden, er voor elkaar te zijn op feestelijke én moeilijke momenten. Oecumene stimuleert ons om te blijven nadenken over de vraag: wat betekent het om christen te zijn in deze tijd?'

En nu?
'Niet alleen in onze gemeenschap, maar in heel kerkelijk Amersfoort is oecumene belangrijk. Dat hebben we ervaren in de honderden blijken van solidariteit en meedenken, zowel vanuit de kring van kerkelijke bestuurders, pastores, als van individuele gelovigen. Dat doet ons in deze dagen erg goed. Natuurlijk wordt ons veelvuldig de vraag gesteld: wat gaan jullie nu doen? Ik kan daar op het moment in ieder geval over zeggen dat wij een oecumenische gemeenschap willen blijven. Of en hoe dat kan, hangt nu voor een aanzienlijk deel af van de Protestantse Gemeente Hoogland/ Amersfoort-Noord. Beide kerken (Protestantse Gemeente en OLVA) zijn formeel zo nauw met elkaar verweven dat een zorgvuldige ontvlechting geboden is. Daar zullen we ondersteuning bij krijgen en in ieder geval is er al opvang geregeld voor mensen die daar behoefte aan hebben.
In het verleden, dat hoor ik als het gaat over de geschiedenis vóór mijn tijd, heeft de gemeenschap zich flexibel opgesteld, heeft meebewogen o.a. bij een eerdere wens van de bisschop om geen eucharistie meer te vieren in ons kerkgebouw. Na het heldere en voor ons harde besluit van de parochie om zich terug te trekken uit Het Brandpunt valt er niet zoveel meer "mee te buigen", dat lijkt me duidelijk.'

Hoop die blijft
'Toch blijf ik erin geloven dat het in de oecumene een kernzaak is echt goed te luisteren naar elkaar, en open te staan voor de Geest. Een proces dat -in tegenstelling tot onze haastige tijd en snelle communicatie- geduld vraagt, tijd én hoop. Ik heb hoop voor de toekomst, ondanks de onduidelijkheid van dit moment. Ik zag onlangs in de stad een bord waarop regelmatig teksten worden geplaatst die tot nadenken stemmen. Er stond: aan alles komt... een begin! Zal de tegenslag van nu over enige tijd een nieuwe impuls voor de oecumene blijken te zijn? Ik mag het hopen.'

*Pastor **Bart Verreijt** is sinds 1987 betrokken bij een variatie van pastorale aandachtsvelden in Amersfoort. Oecumene, is samen met communicatie, beleidsontwikkeling, diaconie en pastoraat een voortdurend terugkerend thema.*

DOOR
PETER VAN OVERBRUGGEN

De eeuwige nar

De toekomst van het religieus gemeenschapsleven
Frank Bosman

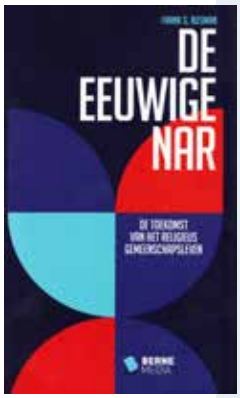

Een term als 'sterfhuisconstructie' of de uitspraak 'wie doet als laatste het licht uit?' hoor je als het gaat over de kloosters in Nederland. Cultuurtheoloog Frank Bosman kijkt er anders naar. Aanleiding voor zijn optimistische bespiegelingen is het 900-jarig jubileum van de abdij van Berne.

Een 'normaal' mens beschouwt een kloosterling als een zonderlinge figuur. Je moet wel een beetje gek zijn om je vrijwillig te onderwerpen aan de regels van gehoorzaamheid, kuisheid en armoede. Bosman vindt dat religieuzen deze beeldvorming bij de buitenstaanders gerust kunnen blijven koesteren. Er zijn immers altijd al van die 'dwazen omwille van Christus' geweest die een 'abnormaal' leven leidden. Bosman stelt dat de geschiedenis van de kloosters er een is om trots op te zijn. Juist de spot die anderen over je uitstorten beschermt je tegen zelfgenoegzaamheid en religieuze hoogmoed. Zo blijf je zelfkritisch en bescheiden. Want je bent niet automatisch heilig of een beter mens omdat je deel uitmaakt van een religieuze gemeenschap. De narrenfunctie geeft de ruimte om het gezag, wereldlijk en kerkelijk, op de korrel te nemen. Denk bijvoorbeeld aan de bisschop die de liturgie 'correct' uitvoert en niet let op de spirituele noden van zijn diakens en priesters. Of de bankier die meer oog heeft voor de portefeuille van zijn aandeelhouders dan voor de eenvoudige werknemer die geen hypotheek kan krijgen.
De schrijver schetst in vogelvlucht de opkomst en betekenis van de kloosters: voor de kloosterlingen zelf en voor de ontwikkeling van de samenleving. Maar ook nu de kerk haar positie en haar minder gelovige volk is kwijtgeraakt, zijn er nog steeds roepingen en opkomende charismatische bewegingen. Deze nieuwe garde neemt volgens hem soms een zelfbewustzijn aan dat door gerichtheid op 'mooie liturgie' hun voorgangers weleens verbaast.

Bosman geeft voorbeelden van 'vechtnonnen en speurbroeders', ook zoals die stereotiep worden uitgebeeld in de films Exorcist en de Da Vinci Code. Maar ook van boeteprofeten: Jezus die op een ezel Jeruzalem binnenrijdt, later als nepkoning bespot wordt, een outcast als Benedictus Jozef Labre, de wereldvreemde Franciscus, de zonderlinge Bernardus van Clairvaux, kortom, heel 'Gods bonte narrenstoet' komt voorbij. Bosman hoopt tot slot dat ook de kloosterlingen van nu een teken van tegenspraak zullen blijven, tot hun laatste snik.

De eeuwige nar, De toekomst van het religieus gemeenschapsleven
Frank G. Bosman | Berne Media | 2021 |
EAN 9789089724229 | 126 blz. | € 12,50

DOOR
PETER VAN OVERBRUGGEN

Eindelijk volwassen

De wijsheid van de tweede levenshelft
Frits de Lange

Hoe komt het dat publicaties van Frits de Lange mij zo raken? Zoals zijn vorige boek 'Heilige onrust' uit 2017. Het motto daar van zou kunnen zijn: 'de levensreis zélf is je bestemming'. Het geeft geen pasklare antwoorden, maar de kracht zit in de herkenbare vragen die iedereen zich stelt. Zo ook in 'Eindelijk volwassen': over de laatste fase, waarin de 'wijze oudere' zichzelf beter leert kennen en relativeren, ook de wereld om hem heen.

Volgens De Lange lijkt voor westerse babyboomers zelfverwerkelijking een belangrijke waarde te zijn: worden wie je bent. Maar -zo stelt hij- zelfrealisatie is pas mogelijk als je in staat bent om jezelf op te geven. De ware wijsheid in de tweede levenshelft is dat er een innerlijke ruimte ontstaat die gevuld wordt met wat niet van jezelf is. Die mystieke zelfonthechting is in het boek een leidmotief.

Als De Lange naar eigen zeggen een pleidooi wil voeren voor wijsheid als ideaal in de tweede levenshelft, dan is de lezer gewaarschuwd. De gevorderde leeftijd geeft namelijk geen garantie op wijsheid, maar levert hooguit een 'expertise in onzekerheid' op. Dat laat de schrijver ook uitgebreid zien aan de naamgever van het Bijbelse boek Job. Deze weet in al zijn ellende niet waar hij de wijsheid moet zoeken: het kwaad mijden, dat is inzicht. Hij leert zichzelf kennen, overleeft de crisis, kan zijn zegeningen tellen en sterft op hoge leeftijd. Dankzij zijn zelfinzicht is zijn ego veranderd in iets wat groter is dan hijzelf.
Met de gerontoloog Lars Folke Tornstam onderscheidt De Lange drie dimensies waarin de oudere boven zichzelf uitstijgt:

- De dimensie van het zelf: minder met jezelf bezig zijn.
- De sociale dimensie: minder interesse in oppervlakkig sociaal verkeer
- De kosmische dimensie: tijd, ruimte, leven en dood ervaren als een mysterie

Deze drie dimensies worden kernachtig samengevat in de woorden van de Zuid-Afrikaanse dichteres Elisabeth Eybers: 'Ek mis myself steeds minder'.
Een citaat van de actrice Ingrid Bergman verwoordt tot slot het centrale thema prachtig: 'Ouder worden lijkt op het beklimmen van een berg; je raakt een beetje buiten adem, maar het uitzicht wordt een stuk beter!' Dit boek maakt je wijzer.

Eindelijk volwassen De wijsheid van de tweede levenshelft
Frits de Lange | Ten Have | 224 blz. | € 20,99

UIT KIJK & LUISTER

Tips voor uit en thuis

AMSTERDAM Het Rijksmuseum tentoonstelling Slavernij. Slavernij is een wezenlijk onderdeel van de Nederlandse geschiedenis. Met deze tentoonstelling richt het Rijksmuseum voor het eerst de blik op slavernij in de koloniale periode in zowel Brazilië, Suriname en het Caribisch gebied, als in Zuid-Afrika en Azië.
De tentoonstelling Slavernij presenteert tien waargebeurde verhalen. Tien persoonlijke verhalen over mensen die in slavernij leefden en slavenhouders, mensen die zich verzetten en mensen die in slavernij naar Nederland zijn gehaald. Hoe zagen hun levens eruit? Hoe verhielden zij zich tot het systeem van slavernij? Konden zij eigen keuzes maken? Verlengd t/m 29 augustus 2021. Dagelijks van 9:00 t/m 17:00 uur. Openingstijden op de website.

Jan Cossiers, **Maria Magdalena**, Jan Six Fine Art, Amsterdam

UTRECHT Museum Catharijne Convent: **Maria Magdalena**. De tentoonstelling. Ontmoet deze mysterieuze en inspirerende vrouw van uitersten. Al ruim 2000 jaar houdt ze de gemoederen bezig. Ze krijgt nu haar eigen tentoonstelling die ze verdient: een must see komende zomer! Vanaf 25 juni Museum Catharijneconvent gaat op zoek naar het beeld dat Nederland heeft van Maria Magdalena. Hoe ziet u deze vrouw van uitersten? Laat het ons hier weten! Tickets te reserveren vanaf 14 juni

WIJK bij DUURSTEDE Kunst aan de Lek vormt op basis van een beeldentuin en galerie een oase van rust aan de rand van Wijk bij Duurstede. Kunst aan de Lek biedt een zich steeds vernieuwend aanbod van beelden, schilderijen en andere kunstvormen.
Het gevarieerde aanbod, de gastvrije ontvangst en prettige sfeer zorgen voor veel kijkplezier en ontspanning. Beeldentuin en galerie Kunst aan de Lek. Tot en met 26 september

ZIERIKZEE Tentoonstelling **Kees de Kort: Ikonen** in Stadhuismuseum. In de tentoonstelling brengen traditionele en hedendaagse ikonen enkele belangrijke verhalen uit het christendom tot leven. Door de beide vormen naast elkaar te plaatsen worden overeenkomsten en verschillen zichtbaar. Bijbels Museum 20 juni 2021 Voltarief €9,00, Jeugd 6 tot en met 18 jaar en CJP €5,00

GOIRLE Vollemaan wandeling **Samen lopen in het donker**.
De maan verlicht je pad. Je loopt door verstilde bossen, over verlaten paden, langs maanverlichte velden. Je laat alle beslommeringen achter je. Door de duisternis komen al je zintuigen op scherp te staan. Door het stil-zijn hoor je nieuwe geluiden – om je heen én in jezelf. Je overdenkt. Elke vollemaanwandeling heeft haar eigen thema. Hier staan we bij stil. Vragen helpen je op weg. https://www.iederal.nl Ook in DELFT LENT en andere plaatsen.

Alternatieve Nijmeegse Vierdaagse. Wandel mee, vanuit je eigen gekozen locatie. Op 20-23 juli vindt De Alternatieve Vierdaagse plaats. Het alternatief om vier dagen lang een vooraf gekozen afstand te lopen vanuit je eigen locatie. Om drukte te vermijden, wordt er niet gelopen over het officiële parcours. Dat kan dus vanuit je eigen huis, of elders in het land en zelfs in het buitenland. Dit jaar zijn er twee prachtige medailles ontworpen als beloning en aandenken aan De Alternatieve Vierdaagse 2021. Een zilveren medaille voor de afstanden 5, 10 en 20 kilometer. En een gouden medaille voor de afstanden zoals ze ook tijdens de Vierdaagse worden gelopen: 30, 40 en 50 km.

Nijmeegse Vierdaagse
Jan Willem - Flickr.com

Voor thuisblijvers:

Deze zomer zullen er weer spannende Britse, Scandinavische en Franse detectives te zien zijn op NPO 2 en 3.
Er is weer een zomer vol detectives. Tijdens deze periode zendt de KRO-NCRV elke vrijdag, zaterdag en zondag de spannendste Britse, Scandinavische en Franse detectives uit op NPO 2 en 3. Nieuwe titels zijn onder andere de Britse serie McDonald & Dodds, de Scandinavische serie Witch Hunt en de Franse serie Detective HIP. Naast deze nieuwe series staan ook de nieuwste seizoenen van succesvolle detectiveseries geprogrammeerd, zoals Vera, The Bay, Innocent en Line of Duty.

Roderick Vonhögen
foto Scott Maentz - commons.wikimedia.org

TV: ook terugkijken: Roderick zoekt licht
Roderick Vonhögen gaat wekelijks op zoek naar hoopvolle verhalen, optimistische mensen en tradities die verbinden.
Meezoeken kan via Facebook, Twitter en Instagram: @roderickzoekt
Roderick zoekt licht is een KRO-NCRV-programma, zaterdag om 16.25 uur op NPO2
(HH. donderdag rond 14.20 uur)

Peter Bruys op de accordeon
foto **Gert Bremer**

Bandoneon

Ook bandeonist Carel Kraayenhof bracht de laatste maanden noodgedwongen door in zijn huis en tuin. Zijn leeggelopen agenda veroorzaakte onbedoeld grote vrijheid, zo keerde hij terug naar zijn muzikale roots; kennismaking met de piano toen hij acht jaar oud was. Op zijn achttiende, begon hij concertina en trekharmonica te spelen, ontdekte de bandoneon, waarvan hij sinds zijn 24e onafscheidelijk is. Na meer dan 30 jaar keert Carel nu terug naar waar het begon: met zijn bandoneon op schoot in de huiskamer.
In zijn soloprogramma 'Ongehoorde Muziek' speelt Carel nieuwe composities, arrangementen en solo's op de bandoneon die eerder niet of nauwelijks gehoord zijn. Een rijkdom aan tango's en folklore-muziek, maar ook klassiek en pop komt om de hoek kijken. De Piazzolla-juwelen als Oblivion en Adiós Nonino zullen niet ontbreken. Nog veel meer op carelkraayenhof.nl en in verschillende theaters.

Flot!
NPO Radio 4
en KRO-NCRV
presenteren de podcast Flot! Het ongelofelijke verhaal van componist Marius Flothuis die de oorlog overleefde dankzij muziek.

De Verwondering.
Podcast.
In De verwondering Podcast gaat presentator Annemiek Schrijver op zoek naar het wonder van het alledaagse. Kijk op KRONCRV.nl over uiteenlopende onderwerpen.

Het kamp van mijn oma
In deze vijfdelige podcastserie vertelt Robin het verhaal van haar oma Frédérique. Zij was drie jaar toen ze in 1942 in een Jappenkamp in Indonesië terecht kwam.
Beluister de podcast op NPO Radio 1.

De Thuisreis

DOOR
RIA SCHOENMAKERS
- VAN OSCH

Een buitenkansje leek het. Een studentenuitwisseling. Tilburg-Krakau. Voorwaarden om mee te mogen waren duidelijk: een behoorlijk gemiddelde voor afgelegde tentamens en de bereidheid om een voordracht te houden over eerder opgedane kennis. Ik waagde de sprong.

De reis was geen onverdeeld genoegen. Een lijnbus vanaf station Eindhoven met reizigers die veelal seizoenswerk hadden verricht, jonge medestudenten die ik nauwelijks kende, twee docenten met wie ik niet veel had. Een oudere student van mijn leeftijd was al eerder vertrokken. Kortom: weinig reden tot gezellig samenzijn. Ik herinner me lange uren, hobbelige wegen en vele korte stopplaatsen, waar je even kon uitstappen op gevaar af dat er bij hoge nood niet op je werd gewacht.

We logeerden in een soort jeugdherberg, een studentencomplex waarin ook gezinnen een onderkomen hadden. Een grijs gebouw, diverse verdiepingen en bij binnenkomst een loket met een norse huismeester. Slapen en ontbijt, het was voldoende. Het programma speelde zich overwegend af op de Jagellionski Universiteit centraal gelegen in de stad, waar wij met Poolse studenten kennismaakten. Gezamenlijk zouden wij tien dagen colleges volgen en discussiëren over de ingebrachte thema's. In de namiddag en avond was er volop gelegenheid om studentikoos uit te gaan en de stad te verkennen. Dat laatste heb ik gedaan en genoten van het centrum, de mooie kerken, de overdekte middeleeuwse lakenhal en de gezellige terrassen. Gemeenschappelijke uitstapjes waren er ook. Een prachtige avondrit en een feestelijk etentje. Een museum waar Copernicus centraal stond, paus Karl Woytila natuurlijk en de schitterende wandtapijten op de Wawelberg. Een bezoek aan Auschwitz viel buiten het program. Een gemiste kans.....Alleen door mij benut.

Bij het laatste college liet ik verstek gaan. Even de stad in. Drentelde langs etalages, hield halt bij een kunstgalerie, wipte een winkel binnen, paste een jasje.
Het kleurige buiktasje binnen handbereik achter mij op een tafel. De rugzak op de grond stond er nog. Paspoort, betaalpas, cash geld verdwenen, gestolen in een luxe modezaak. Paniek, ik weigerde te vertrekken, de dief moest nog binnen zijn. De zoon des huizes vergezelde mij na veel gekrakeel naar het politiebureau, waar het uren duurde en ik als een crimineel werd behandeld. Alles via een loket niet groter dan een wc-raam met tralies. Genoteerd, vertaald, gecontroleerd in een kille ambtelijk sfeer die je alleen uit een overjarige oorlogsfilm kent. Ik zou het land niet uit mogen zonder papieren, die aangevraagd en opgehaald moesten worden in Warschau. De terugreis naar Nederland kon voor mij niet doorgaan.

De opvang door de decaan was bemoedigend. Het was pas nog gebeurd met een andere gast; die had haar spullen teruggekregen. Ik geloofde het maar het bracht voor mij geen soelaas. Er moest gehandeld worden. De reis naar Warschau geregeld, geld en middelen om er te komen. Een studente is me bijgebleven in de hectiek die volgde, ze rende samen met mij naar een fotograaf: een pasfoto nog net voor sluitingstijd en ze gaf me het telefoonnummer van haar ouders in Warschau, voor het geval dat...

Een galgenmaal samen met de docentbegeleiders en de oudere studente, de dame die al eerder in Krakau was gearriveerd. Ze bood grootmoedig aan met mij mee te reizen, maar uren later liet ze me weten dat ze voor zichzelf een hut had in de nachttrein, dat het te gevaarlijk was en dat ik beter kon gaan vliegen. Het was intussen half elf in de avond toen ik door het loket van de huismeester boog om een taxi te bestellen naar het vliegveld.
Het wonder geschiedde. Hij keek mij aan en overhandigde mij mijn paspoort. Gevonden in een vuilnisbak en afgeleverd met een telefoonnummer van de 'eerlijke vinder.' Zelden ben ik zo blij geweest. Een loodzware last viel van mijn schouders. Met de groep mee terug naar huis, het relatief veilige Nederland. Het voelde als een feest.

Zittend op een stoeprand in de vroege ochtend, wachtend op de lijnbus die ons zou vervoeren. Een plens water die van ver boven mijn hoofd naar beneden werd gegooid en ook mij raakte; who cares? Een laatste hobbel moest genomen worden. Bij de grens werden papieren gecontroleerd door indrukwekkende douaniers. Een koffer werd met veel moeite en na lang oponthoud uit de overvolle bagageruimte gehaald en geopend. De mijne.
De security service had uitstekend werk geleverd.

Kerken aan het werk

Uit de verschillende bladen van de locaties:

de keuze van Nel Beex-Roos

Vertrouwen blijven houden

Wat we ook in ons leven te verwerken krijgen, hoe zwaar het ook moge zijn voor kleine en grote mensen, het blijft belangrijk voor jezelf en anderen er goed mee om te gaan en vertrouwen te blijven houden. Een positief bericht:

Dat lezen we in **Drieluik, parochieblad van katholiek Hilversum.** *'Doet dit tot mijn gedachtenis'. Zo klinkt het in de Eucharistie. Jezus betrekt dat aloude en betekenisvolle paasmaal op zichzelf. Het ongezuurde brood en na de maaltijd de laatste beker wijn, de beker van vervulling, nam Jezus in zijn handen. 'Dit is mijn Lichaam, dit is mijn Bloed'. En daarna zou hij sterven. De totale duisternis leek verstikkend. Maar zoals het licht achter elk kruis weer opgaat, zoals Christus uit de dood wordt opgewekt, zo kunnen en mogen wij in Jezus' Naam bij elkaar blijven. Wij nu! En wat is het nodig! Die dekselse corona! Wat missen wij elkaar, iedereen voelt het. Maar meer dan ooit kunnen we ontdekken hoe groot het cadeau van de gemeenschap is, onze parochie en elke parochie! Laten we vertrouwen houden en bij elkaar blijven. Want God is en blijft. Laten we de Maaltijd onder dankzegging vieren. Samen optrekken. Weer zingen, elkaar ontmoeten. Tot zijn Gedachtenis.'*

De parochie Maria ten Hemelopneming Beek, Ubbergen, Ooij, Persingen, Leuth, en Millingen aan de Rijn bestaat 1300 jaar. In 721 werd de parochiekerk van Millingen voor het eerst in de geschiedenis vermeld. Niemand minder dan de heilige bisschop Willibrord was er de beheerder van. Vanaf dat jaar is Willibrord, die het geloof in Nederland bracht voorgoed met Millingen verbonden.
Op 7 november zullen de beelden van Willibrord en Bonifatius uit de grote Bartholomeus in Beek, door Mgr. Rob Mutsaerts worden ingezegend en op hun nieuwe plek links en rechts van het priesterkoor geplaatst worden. Zo wordt op een bijzondere manier de verbinding met Beek in beeld gebracht. Een verbinding die hopelijk ook in een hernieuwde beleving van ons geloof vorm zal krijgen, niet alleen parochie-breed, maar met allen die zich wereldwijd laten inspireren door geloofsgetuigen zoals Willibrord.'

In **Franciscus tussen de rivieren, parochieblad** van de **Parochie Heilige Franciscus Bommelerwaard** laat pastor Bertus Bus ons zien waarom Maria ons zo nabij is: *'Maria raakt mij door haar levenshouding. Zij mag dan een hemelse persoon zijn, maar door wat ze in haar leven meemaakt, staat ze dicht bij ons mensen. Soms, als ik een zieke bezoek in het ziekenhuis, gaan we bidden in de Mariakapel. Wat is ziek-zijn eigenlijk? Wat maakt ziek-zijn zo moeilijk? Hoor je er niet meer bij als je ziek bent? Wat verandert er dan in je leven met anderen? ...Ik begin langzamerhand te ontdekken dat je door je ziekte in veel opzichten meer aandacht voor je omgeving krijgt...'*

De nieuwsbrief van de **St Odulphusparochie van Best, De Beerzen, Spoordonk en Oirschot** van 29 mei staat in het teken van het gouden jubileum van pastoor Leendert Spijkers. Er zijn lovende woorden, al is het feest ivm de corona pandemie verschoven naar volgend jaar. De jubilaris was al benoemd tot Ridder in de orde van Oranje Nassau, kreeg de felicitaties van de burgemeester én bisschop de Korte die hem *'een bruggenbouwer'* noemt die *'vooral herder wil zijn voor alle parochianen'*. Ook verschillende vrienden steken hem en hart onder de riem. Ruud Severijns wijst op de sociaal maatschappelijk functie die Leendert Spijkers vervult. Pastor Dré Brouwers roemt de manier waarop Spijkers ruimte geeft aan de verschillende kerkdorpen in de fusieparochie, waarover hij pastoor is. *'In Best is rond de fusie veel pijn ontstaan. Hij heeft al die jaren enorm verlangd naar toenadering en daarvoor open gestaan binnen zijn mogelijkheden. Persoonlijk heb ik ook steeds een zeer collegiale en hartelijke samenwerking met hem ervaren. Wij leven in een overgangstijd. Je voelt nu zeker door deze pandemie, dat er veel gaat veranderen. Leendert staat daar heel moedig in.'*

BERICHTEN van de website

www.deroerom.nl

DOOR **BART VERREIJT**
EN **LIESBETH DE MOOR**

Op www.deroerom.nl vindt u actuele berichten en aankondigingen op gebied van zingeving, kerk en samenleving in binnen-en buitenland. U vind er ook verrassende onderwerpen over kunst en spiritualiteit.
Heeft u zelf een bericht of wilt u reageren, mail dan naar webredactie@deroerom.nl
Aanmelden voor de nieuwsbrief Opzien (gratis): opzien@deroerom.nl

Het komt zelden voor maar de Duitse Kardinaal Reinhard Marx bood op 4 juni zijn ontslag aan bij paus Franciscus als aartsbisschop van München en Freising. Als reden geeft Marx "zijn verantwoordelijkheid voor de catastrofe van seksueel misbruik door kerkelijke functionarissen in de afgelopen decennia". De onderzoeken en rapporten van de afgelopen tien jaar toonden hem consequent aan dat er "veel persoonlijk falen en administratieve fouten" waren geweest, maar ook "institutioneel of systemisch falen". De katholieke kerk heeft een "dood punt" bereikt volgens de kardinaal. Met het ontslag uit zijn ambt zou misschien een persoonlijk teken gezet kunnen worden voor een nieuw begin, voor een nieuw ontwaken van de kerk. Kijk voor meer informatie op www.deroerom.nl

Wijding van vrouwen voor het eerst aangemerkt als misdrijf In dezelfde tekst waarin het Vaticaan strengere regels vastlegt voor priesters die misbruik plegen, schrijft Rome dat de wijding van vrouwen als een zware misdaad bestraft moet worden. Voor het eerst wordt in het kerkelijk recht het toedienen van het wijdingssacrament aan een vrouw expliciet een misdrijf genoemd. Dat staat in het nieuwe Boek Zes van de Codex van Canoniek Recht dat door paus Franciscus is afgekondigd en op 8 december van kracht wordt.. Wat betreft de nieuwe toevoeging van het verbod op de wijding van vrouwen, zei bisschop Arrieta dat dit de huidige leer weergeeft. "Als men op een bepaald moment tot een andere theologische beoordeling komt, zal ook de wet worden gewijzigd", aldus de secretaris. Bron: KRO /NCRV

Klimaattop in Glasgow in november zal in Glasgow alsnog de belangrijkste milieutop plaats vinden sinds de 2015, het akkoord van Parijs, met de belofte de opwarming van de aarde via het terugdringen. Het akkoord gaat komend jaar formeel in. De Amerikaanse president Barack Obama drong in 2015 bij al paus Franciscus erop aan zijn milieu-encycliek 'Laudato si' uit te brengen nog voordat de klimaattop van Parijs zou plaatsvinden, eind dat jaar. Een universele morele autoriteit was nodig om politici verder te laten kijken dan electoraal gewin en de wereldbevolking met de neus op de feiten te drukken 'Cruciaal' noemde democraat John Kerry de stem van de paus afgelopen week opnieuw, in de aanloop naar de milieutop die in november in Glasgow. *Bron Volkskrant en Nederlands Dagblad*

Wereldvluchtelingendag De Protestantse Kerk Nederland (PKN) vraagt aandacht voor de vele vluchtelingen in de wereld, ook na 20 juni. De kerk roept iedereen op actief mee te doen en vraagt de regering om vluchtelingen te helpen. Niet alleen in Griekenland maar ook elders in de wereld. U kunt op allerlei manieren bijdragen. In het weekend van 11-12 september lopen deelnemers de nacht door voor mensen die wereldwijd op de vlucht zijn voor oorlog, conflict en onderdrukking. Samen willen zij zoveel mogelijk geld ophalen voor noodhulp en op een positieve manier aandacht geven aan vluchtelingen wereldwijd. Kijk voor alle initiatieven op https://www.protestantsekerk.nl/thema/vluchtelingen/

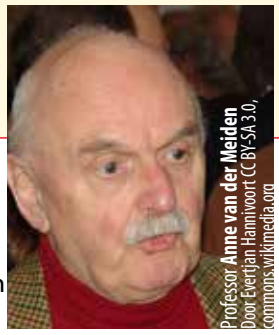
Professor **Anne van der Meiden**
Door Evertjan Hannivoort CC BY-SA 3.0, commons.wikimedia.org

Een dag voor zijn 92ste verjaardag is professor dr. Anne van der Meiden overleden. De in Enschede geboren Van der Meiden was theoloog, predikant en hoogleraar massacommunicatie en public relations. In Twente was hij vooral bekend vanwege zijn vertaling van de Bijbel in het Twents en van het voorgaan in kerkdiensten in de streektaal. In 2009 verscheen zijn eerste gebonden uitgave van de Biebel in de Twentse sproake. Hij schreef ook over de bevindelijk gereformeerden. Hij was de bedenker van de term "De zwartekousenkerken" Als van de eersten vroeg hij publieke aandacht voor deze groepering.'

Op de koffie bij de predikant? Hier kan het: 'Je krijgt appeltaart bij de koffie, geen preek. 'Zijn plan was altijd om eerst dominee te worden en dan op zijn 60e een horecazaak te beginnen. Maar het pakte anders uit voor Duurt Vonck. Twintig jaar te vroeg, op zijn 40e dus, mag hij zichzelf niet alleen theoloog en predikant noemen, maar ook barista**.** Met een dikke knipoog naar zijn christelijke achtergrond opent hij in het Houtense dorp Schalkwijk "Barista de Dominee", een koffiezaak pal tegenover de schilderachtige Brink met daaraan gelegen de hervormde kerk. Het kan haast niet anders, of hij wordt snel een begrip in het dorp: 'Even een bakkie doen bij De Dominee'.

DOOR
ROB VAN DER ZWAN

'Breng wat oude kleren mee...'

Koningin ontmoet president

Tegenwoordig moeten internationale staatslieden enig gewicht in de schaal kunnen leggen voordat ze uitgenodigd worden voor een bezoek aan het Witte Huis. Premier Mark Rutte was er in 2019 voor het laatst voor een bezoek van enkele uren. In de oorlogsjaren was dat anders. Leden van het koninklijk huis en Nederlandse ministers spraken de Amerikaanse president regelmatig persoonlijk en bleven zelfs overnachten in het Witte Huis. De onlangs gepubliceerde dagboeken van de toenmalige minister van buitenlandse zaken Eelco Nicolaas van Kleffens (1894-1983)[1] geven een intrigerend inkijkje.

Regering in ballingschap

Na de bezetting van Nederland door de Duitsers in mei 1940, vluchtte de Nederlandse regering naar Londen. Verschillende ministers, waaronder minister-president De Geer, waren futloos en moedeloos. Geïmponeerd door de Duitse overmacht achtten zij een geallieerde overwinning als kansloos. De bekwame en energieke Van Kleffens vormde hierop een uitzondering. Koningin Wilhelmina, furieus op de Duitse bezetter, was eveneens met haar familie uitgeweken naar Londen. Grote spanningen tussen de strijdbare vorstin en de ministers konden niet uitblijven. In Van Kleffens vond Wilhelmina wel een bondgenoot, maar ook deze relatie was niet zonder spanningen. Haar nukkige en wereldvreemde gedrag irriteerde Van Kleffens in hoge mate.

Dutch connection

Bij zijn inhuldiging als president van de Verenigde Staten (1933) had Roosevelt de eed op de Amerikaanse constitutie afgelegd op de familiebijbel, een Nederlandse Statenbijbel. De Rooseveltfamilie had Nederlandse wortels. Vanwege deze 'Dutch connection' had hij grote belangstelling voor de Nederlandse zaak en het gevluchte Nederlandse koningshuis. In december 1940 al werd prinses Juliana, die zich in Canada had gevestigd, uitgenodigd om met de kleine Beatrix en Irene te komen logeren op het Witte Huis. Vele ontmoetingen met de koninklijke familie zouden volgen. Ook Nederlandse staatslieden en hoge ambtenaren spraken regelmatig persoonlijk met de Amerikaanse president en bleven logeren.

Eerst de oorlog winnen

Juli 1941 werd koningin Wilhelmina ontvangen door de Roosevelts in hun buitenhuis. Minister Van Kleffens, ook aanwezig, beschrijft in zijn dagboek treffend de ambiance en de taferelen die er zich afspeelden. Breng wat oude kleren mee, had de president tegen hem gezegd, '… maar ter eere van de Koningin en Mrs Roosevelt had ik mij gehouden binnen de perken van een licht grijs zomerpak. ' Het buitenhuis vond hij plezierig, maar weinig smaakvol en rommelig. Wilhelmina had hoge verwachtingen van het bezoek. Ze wilde met de president graag de toekomstige vrede bespreken. Van Kleffens hierover: 'Ik vermoed dat de Heer Roosevelt denkt: 'laten wij eerste dezen oorlog maar winnen." Roosevelt hield de boot af en putte zich uit in het vertellen van anekdoten. Hare Majesteit was teleurgesteld: 'Het is een man die aldoor verhaaltjes vertelt.'

Een zeldzaam geval

Er werd geluncht; Van Kleffens: 'Eenvoudig en goed, maar helaas besproeid met water.' In de namiddag ging het gezelschap per auto 'naar een vervallen buiten van den Heer en mevrouw Delano', familie van

Franklin D. Roosevelt and Queen Wilhelmina
National Archives and Records Administration USA

de president. Twee culturen gingen hier botsen. Van Kleffens weet het, ziet het en noteert het: 'Aldaar werd koningin luid begroet door de vrouw des huizes, die blijkbaar niet wist hoe zij het zeldzaam geval moest behandelen. En daar zat H.M. in een kring van old established, maar joviale Amerikanen, die weinig notie van haar namen en gewoon wat met elkaar praatten… Ze zei niet veel, een beetje zielig maar met een gezicht van 'tenslotte ben ik toch de koningin van Nederland,' een beetje gelaten en een beetje out of place, te midden van de luid pratende Amerikanen met hun Scotch en hun rye en hun ice-tea. Het was een toneel om nooit te vergeten, en ik had een royal good time,' aldus een vileine Van Kleffens.

Oude etiquette en nieuwe mores

Dat de magie van het koningschap van de majesteit niet werkte in het Amerikaanse gezelschap heeft iets symbolisch. Alsof zo de naoorlogse verhoudingen met de Verenigde Staten als supermacht hun schaduwen vooruit wierpen. Oude chique etiquette maakte plaats voor nieuwe mores ('Neem wat oude kleren mee'). Van Kleffens, een van de belangrijkste en invloedrijkste Nederlandse minister van buitenlandse zaken uit de twintigste eeuw, zal het niet ontgaan zijn.

[1] Michael Riemens, 'Majesteit, U kent het werkelijke leven niet.' De oorlogsdagboeken van minister van Buitenlandse Zaken mr. E.N. van Kleffens, Uitgeverij Vantilt

DOOR **ROEL WEERHEIJM**

Het vuur brandende houden

Er is weinig fijner voor een docent Nederlands dan leerlingen bekend maken met boeken. Natuurlijk is er veel (soms theatrale) weerstand en geef je ze een cadeau dat ze misschien pas over twintig of dertig jaar openmaken – of helemaal niet. Dat is geen reden om in te leveren op een van de belangrijkste onderdelen van mijn vak, en zelfs van het leven: literatuur lezen.

Christelijke teksten, zoals het nog veelgebruikte Karel ende Elegast, zijn daarbij nog een extra hindernis. In veel gezinnen zijn de kinderen, en vaak ook de ouders, niet meer gedoopt, gevormd en gelovig. Kennis en inzicht in christelijke waarden zijn vaak afwezig. Gelukkig kan een goede dosis enthousiasme een groot verschil maken.

Inzicht in de christelijke symboliek van Karel ende Elegast voegt waarde en betekenis toe aan het verhaal. Of het nu om symboliek gaat, zoals de engel die zich drie keer aan Karel openbaart, of de houding van nederigheid naar, en bidden tot God. Omdat we naast ontlezing, waarover al jaren alarm wordt geslagen, ook met 'ontchristelijking' te maken hebben, is hulp van de docent essentieel.
Afgelopen Witte Donderdag vroeg ik, wetend wat het antwoord zou zijn, aan de klas wat voor dag het was. Het vermoeden klopte: '1 april, meneer.' Klopt. Maar wat nog meer? Wat vieren katholieken op deze dag?

Tussen de grotendeels lege blikken duiken een paar woorden op: iets met Jezus, de kruisiging?
Ik heb een deel van de les gebruikt om te vertellen waar we tijdens de Goede Week bij stilstaan. Waarom is de donderdag 'wit', de vrijdag 'goed' en de zaterdag 'stil'? Wat is er goed aan een week die volop over Jezus' beproeving, angst, eenzaamheid en lijden gaat? Docenten lijden al jarenlang onder te grote werkdruk en chronisch tijdgebrek. Essentiële kennis wordt weinig meer overgedragen – 'ze kunnen het toch opzoeken', wat natuurlijk nauwelijks gebeurt.

Ik neem soms de tijd om gewoon ouderwets kennis over te dragen, verhalen te vertellen. Ondanks de 'ontchristelijking' leven we nog steeds in een christelijke samenleving, met christelijke normen en waarden, symbolen en opvattingen. Heel Nederland viert nog steeds massaal Kerstmis en Pasen. In de meeste plaatsen en wijken staan de kerkgebouwen nog fier overeind – al dan niet in functie. Hoe meer we christelijke kennis en inzicht aan jongeren blijven doorgeven, hoe meer we het vuur brandende houden.

Roel is neerlandicus
en docent Nederlands
op een middelbare school